

Pendelen svinger

Pendelen svinger kontinuerlig. Så også på vårt fagfelt. Politiske prosesser tar tid, og når omsider beslutningene fattes er ofte de opprinnelige forutsetningene endret.

På 1980-tallet var det gryende overproduksjon av tannleger i Norge. Den gang var det vanskelig for nyutdannede kandidater å få vikariater i offentlig tjeneste. Med få unntak valgte tannlegene likevel å bli i Norge.

Fra 1984 ble de offentlige oppgavene definert gjennom lov om tannhelsetjenester, og fylkene fikk ansvaret for driften. Økonomien i offentlig sektor besto av rammetilskudd og takster for betalende pasienter. Takstene hang sammen med honorarforhandlingene i privat sektor.

Denne frivillige forhandlingsordningen som startet tidlig på 1970-tallet og varte frem til 1995, la sterke føringer på økonomien i privat sektor. I ettertid ser man at de selvpålagte forhandlingene la begrensninger på investeringsevnen i bransjen. Da fri prisfastsetting ble innført i 1995 hadde tannlegene et stort behov for å konsolidere, samtidig som utviklingen av nytt IT-verktøy tok av. Dette har ledet til en markant prisøkning på våre tjenester, en prisøkning som altså må ses i forhold til den nærmest systematiske underfinansieringen gjennom tjuv år på forhånd.

Hva skjedde med personellet i denne tiden? Tidlig på 1980-tallet oppsto en økende frustrasjon blant nyutdannede tannleger og studentene. Det ble understreket at tannlegeutdanningen leder til en spesielt spisset kompetanse med mikrohåndverk som må holdes ved like fra første stund. Man produserer ikke tannleger «til lager», for etter få år er en arbeidsledig odontolog satt ut av spill som tannlege. Myndighetene arbeidet langsomt, og da endelig beslutningen om å redusere studentopptaket ble fattet, var unge utdanningsøkende allerede på andre jaktmarker. IT-boblen var

under oppblåsing og norsk økonomi hadde tatt en overdose vitaminer. Jappe-tidens overopphetedede marked var de kortvarige utdanningers tid, samtidig som det var forandringenes og jobbskiftenes tid. Hvem ville da bruke fem av sine beste år på et studium som så, etter to års taxikjøring, ledet til stasjonering resten av livet i et 10 kvadratmeters tannlegekontor «i havgapep?»

Resultatet ble at myndighetenes reduserte opptak druknet i en betydelig mer redusert søkning til studiet. Dette, samt motivasjonssvikt blant studentene ledet til en kraftig reduksjon i tannlegeproduksjonen her til lands. I løpet av en 10 års periode forsvant 25 % av de potensielle kandidatene. I antall utgjorde dette snau 300 tapte tannleger. Mye ville ha vært annerledes i tannlegemarkedet dersom 100 av disse hadde gjennomført studiet. Men – pendelen svinger...

Etter hvert ble det vanskeligere å rekruttere til Den offentlige tannhelsetjenesten, særlig i distriktene. Den videre historien forteller at honorarforhandlingene i privat sektor i 1995 ble erstattet av fri prisfastsetting, samtidig som vi i dag vet at rammene til DOT gjennom de siste 10 årene, korrigert for prisveksten, er redusert med 10 %. Man behøver ikke være sosialøkonom for å forstå at dette leder til en bevegelse av personellet fra offentlig trygghet til privat entreprenørvirksomhet.

Dette rammet DOT generelt og distriktene spesielt. I de senere årene har også fylkene fått anledning til å sette egne takster, og prisutviklingen i det offentlige ser med få unntak ut til å være helt på linje med privat sektor. Det koster å etablere og drive tannlegevirksomhet. Det koster også å holde et lønnsnivå som virker rekrutterende, ikke bare til den enkelte stilling, men til faget som sådan. Tannlegeforeningen tror rekruttering til distriktene vil være

Foto: © Mikael Andersson/Mira/Samfoto.
Design: Mike Mills

Redaktør:
Gudrun Sangnes

Journalist:
Ellen Beate Dyvi

Redaksjonssekretær:
Kristin Aksnes

Redaksjonskomité:
Jon E. Dahl
Tor E. Torbjørnsen
Anne Berit Utkilen

ABONNEMENT

Abonnementspris for ikke medlemmer og andre abonnenter kr 1225,-
Bestilles i NTFs sekretariat.

ANNONSER

Henv. markeds konsulent Eirik Andreassen,
NTFs sekretariat

TELEFON OG ADRESSE

Frederik Stangs gate 20,
postboks 3063 Elisenberg, 0207 Oslo
Tlf. 22 54 74 00, faks 22 55 11 09
E-post: tidende@tannlegeforeningen.no

<http://www.tannlegetidende.no>

Gudrun Sangnes, tlf. 22 54 74 17
E-post: gudrun.sangnes@tannlegeforeningen.no

Ellen Beate Dyvi, tlf. 22 54 74 13
E-post: ellen-beate.dyvi@tannlegeforeningen.no

Eirik Andreassen, tlf. 22 54 74 30
E-post: eirik.andreassen@tannlegeforeningen.no

Kristin Aksnes, tlf. 22 54 74 21
E-post: kristin.aksnes@tannlegeforeningen.no

ISSN 0029-2303

Opplag: 5 500

Parallellpublisering og trykk: PDC Tangen
Grafisk design: Mike Mills

avhengig av arbeidsplasser som gir faglig samkvem blant kolleger. Det innebærer en klinikkstruktur som åpner for faglig fellesskap, noe som faktisk er i ferd med å skje trass i lokalpolitisk motvilje mot å nedlegge énmannsklinikker. Videre må vi få på plass regionale kompetansesentre som skal være faglige kraftsentre med spesialister som allmennpraktikerne kan samarbeide med. Her gjenstår dessverre det meste. Fylkene blir ikke enige om lokalisasjon, økonomien er uavklart og – ikke minst – fravær av lønnsmidler er til hinder for at tannleger i distriktene kan sette av tre år til helhjertet å satse på spesialistutdanning. Vi mener at staten må ta ansvar, men viljen til å prioritere dette er så langt sparsommelig.

Det har vært fokusert mye på fordelene ved å jobbe i offentlig tannhelsetjeneste, og vi ser nå en økende tendens til at nyutdannede kolleger søker seg til DOT. Samtidig må vi minne om at stabiliteten vil avhenge mye av vilkårene på sikt. En fortsatt reduksjon av rammene vil definitivt virke som sand i maskineriet.

På utdanningssiden er det prioritert

nytt utdanningssted i Tromsø. Videre ser det omsider ut til å bli odontologibygget i Bergen, med større kapasitet enn dagens. I sum kan det dermed fra 2009 bli snakk om en økning i antall studenter fra dagens ca. 118 til 170. Det er en dramatisk økning hvis man tar den positive tannhelseutviklingen i betraktning. Et slikt antall sannsynliggjør at mange tannleger vil måtte utføre oppgaver som eksempelvis tannpleierne er godt kvalifiserte for. Tannlegeforeningen har mange ganger brakt LEON-prinsippet inn i diskusjonen om personellbehov, men politikerne og særlig departementene har med feilaktig statistikk latt pendelen svinge. Med så stor utdanningskapasitet blir det sannsynligvis nødvendig for allmennpraktikerne å gripe hver eneste oppgave de kan løse selv. Utfordringen nå blir å legge til rette for at disse kostbare utdanningsplassene blir tatt i bruk av unge mennesker som både ønsker å slutføre utdanningen, og ikke minst ønsker å forbli i Norge etterpå. Nytt i tiden er nemlig at Europa har rykket innpå oss, noe som åpner for helt andre valgmuligheter enn mitt kull hadde da

vi i 1983 vurderte vikariater i Nord-Norge. Ett tusen svenskutdannede tannleger har, som tidligere beskrevet, allerede forlatt Sverige. Kostnadene for den svenske stat er i milliardklassen. Det er en kostbar pendel som svinger, og morgendagens kolleger kommer til å velge det mest attraktive arbeidsmarkedet – i Europa.

Myndighetene kan imidlertid trøste seg med befolkningens dom. Opinion har nylig undersøkt hva brukerne mener om tannhelsetjenestene de mottar. La meg her og nå avsløre at folket er meget godt fornøyd med jobben vi gjør. Selv om kostnader og tilgjengelighet møter moderate innvendinger, så er «fellesnevneren» *tilfredshet*.

Som yrkesutøvere har vi maktet å gi folk et godt tilbud. Vi skal tillate oss å være stolte av det, og fortsette med å arbeide for de faglige og økonomiske prioriteringene som vi tror på.

Så får pendelsvingerne holde på med sitt.

Carl Christian Bjelke